

Vorige maand verliet een lange stoet journalisten het Amerikaanse ministerie van Defensie, het Pentagon. Honderden journalisten pakten hun biezen, nadat ze hun perskaart hadden ingeleverd en hun spulletjes in de welbekende doos hadden gedaan. De honderden journalisten van CNN tot zelfs het Trump-gezinde Fox News namen ontslag omdat zij vinden dat zij niet meer de vrijheid hebben om vragen te stellen. Het Pentagon wil de controle over alles wat zij publiceren. Geen lastige vragen alsjeblieft! Het is tekenend voor wat er gaande is, in de VS en op vele plaatsen in onze wereld. Avondshow presentator Jimmy Kimmel stelde een kritische vraag over Charlie Kirk – en hem werd zijn show afgenomen. Deze zomer nog stelde senator Alex Padilla een vraag over het beleid van de tot de tanden toe bewapende Nationale Garde die in Los Angeles werd ingezet om met grof geweld de stad van vreemdelingen en migranten te 'bevrijden'. Hij werd door de politie tegen de grond gewerkt. Het is tekenend voor de geest die momenteel waait in nota bene het 'land of the free'. Alles wat anders is, iedereen die een vraag stelt, moet geëlimineerd worden. Lastige stemmen moeten monddood gemaakt. Wie om zich heen kijkt ziet met ontzetting hoe uit vele flessen vele geesten zijn gekropen die haat zaaien, die alle remmen losgooien. Die moord en dreiging blazen. Destructieve geesten die de bijl aan de wortel zetten van wat zo zorgvuldig en kwetsbaar is opgebouwd na de grote rampen van de 20ste eeuw. De geest waarvan wij momenteel getuige zijn is niet de geest van Pinksteren, waarmee het boek Handelingen begint. Op het Pinksterfeest was er, zo gaat het verhaal, een geest van broederschap, van één gezamenlijke taal, van begrip en gedeelde vreugde. Die geest moest dan ook van elders komen, uit den hoge. Om ons een andere, betere wereld te binnen te brengen. Juist in een wereld waar de geest van twist en oorlog waait.

Ook Saulus uit ons verhaal van vandaag, de grote Saulus, moet niets van die Pinkstergeest van broederschap hebben. Hij staat te blazen, zo staat er letterlijk. De mensen van de weg, die willen leven van die pinkstergeest, krijgen te maken met de adem van Saulus. En die adem stinkt behoorlijk. Hij ruikt naar moord en dreiging. De 'pneuma', de geest die hij uitblaast is niet te harden. Hoe komt een mens aan zo'n adem? Welke fles heeft hij opengetrokken dat hij zo blaast en raast? Opgesloten zit hij in zijn eigen gelijk. Een geharnaste ziel, die erop uit is om anderen een lesje te leren. Hoe komt een mens zo geharnast, zo opgesloten in zichzelf, zo weinig ontvankelijk voor wat menselijk is? Is dat opvoeding? Of angst? Of ligt het aan de economische bestaansonzekerheid? We moeten denk ik oppassen met het psychologiseren of economiseren van de motieven van hen die er zulke geharnaste ideologieën op na houden. De geesten van deze tijd te reduceren tot economie of psychologie doet geen recht aan de kracht ervan. We kunnen dat verlangen naar een groot Russisch Rijk, of naar het groot maken van Amerika, of de haat jegens vreemdelingen niet reduceren tot een kwestie van geldgebrek. Of tot psychologie alleen. En toch. Deze Saulus heeft zijn harnas aangetrokken, overtuigd van de orde die hij namens de religieuze autoriteiten moet bewaken. Die 'mensen van de weg' zoals de leerlingen van Jezus genoemd worden, moeten bestreden worden. Want die morrelen aan zekerheden. Die stellen vragen bij het vertrouwde, bij wat nu eenmaal altijd zo was. Saulus weet heel goed, en misschien heeft hij het zelfs met de paplepel ingegoten gekregen: die mensen van de weg, die deugen niet. Zo is er immers altijd over hen gesproken. Het zijn hippies en oproerkraaiers. Misschien kregen zij wel de schuld van het gebrek aan huizen of de slechte staat van het onderwijs. Saulus moet er in ieder geval niets van hebben. Volgens Lukas, de schrijver van Handelingen, heeft dit alles te maken met die vreemde Messias Jezus zelf – die de bestaande orde op zijn kop zette door met hoeren en tollenaars te eten, de hokjesgeest te doorbreken, verlamden op hun benen te zetten, ja zelfs doden te doen opstaan. Die kritische daden moeten geëlimineerd worden. Tot de tanden toe gewapend, met zijn stinkende adem, gaat Saulus eropaf. Zijn angst verbergend achter zijn stoere taal en zijn sterke wapens. Hij draagt nota bene de naam van een koning, een bijbelse koning: Saul. Daar kan hij prat op gaan. Maar die koning Saul naar wie Saulus vernoemd is, is wel ook een koning die

innerlijk gekweld werd door angsten. Die ergens ook wel wist dat hij het niet was. Dat dit niet de weg was. Die uiteindelijk de herdersjongen David nodig had om hem van zijn angsten en depressies te genezen. En precies die kwetsbaarheid, daar wilde koning Saul niet aan. Zoals ook deze Saulus niet weten wil van kwetsbaarheid, van vragen, van onzekerheden. Geharnast gaat hij erop af, en vervolgt precies degene die knaagt aan de stoelpoten van zijn zekerheden: die vreemde Messias, die zoon van David wordt genoemd.

Onderweg, op weg naar Damascus om die lastige vragenstellers te vervolgen, gebeurt het omgekeerde van wat hij voor ogen had: hij valt zelf met zijn gezicht ter aarde. De gewapende macht, de nationale garde, ligt zelf languit in het stof. Een licht komt uit de hemel en omstraalt hem. Alsof dat licht hem zeggen wil: begin nog eens van voren af aan, bij dat licht uit den beginne, van Genesis 1. Dat licht op de eerste dag is bedoeld om in de duisternis te schijnen, om ontmoeting mogelijk te maken. Dat licht van den beginne gaat op over de woeste wolf Saul. We zouden misschien verwachten, dat over deze moordenaar de wraak van Godswege zou komen – bliksem of donder of dan toch op z'n minst een straf, een waarschuwing, een boete. Maar er geschiedt enkel licht. De duisternis van zijn ziel wordt geënterd door dit onweerstaanbare licht. En door een stem. Net als in Genesis 1. Iemand spreekt. In de bubbel waarin hij zich bevond, en waarin hij alleen nog zijn eigen stem en zijn eigen gelijk hoorde, klinkt opeens een wóórd. Een woord dat nota bene vaag vertrouwd klinkt. Een stem die hij kent uit zijn eigen religieuze boek "Saul, Saul, waarom vervolg je mij?" Het is misschien wel dát woord, dat Saulus in Paulus doet veranderen. Want Saulus kent zijn klassieken. Als hij dit woord hoort, dan weet hij dat hij niet gestraft zal worden, maar gespaard. Het zijn namelijk dezelfde woorden die de herdersjongen David aan koning Saul toeroept, in die Hebreeuwse bijbel die Saulus maar al te goed kent. In dat verhaal zit koning Saul zijn rivaal David op de hielen, hij jaagt op hem. Saul zoekt David om hem te doden. Maar dan treft David, zo wil het verhaal, koning Saul slapend aan, in al zijn kwetsbaarheid. Davids assistent moedigt hem aan: 'Dood hem toch, dit is je kans!' Maar de nieuwe koning David spaart de oude koning Saul, hij doodt hem niet. Als teken daarvan neemt hij Sauls speer mee die aan zijn hoofdeinde stond. Om dan vervolgens koning Saul wakker te roepen met de woorden: 'Saul, waarom vervolg je mij?' En deze andere, geharnaste Saulus verstaat het ook. Al zijn religieuze en politieke zekerheden staan te wankelen. 'Wie ben jij?' vraagt hij stamelend. Is het David die tot hem spreekt? Hoe kan dat? Wie is het, die hem hier aanspreekt? Is dit de God van zijn jeugd, of de God van de hogepriester bij wie hij net nog op bezoek was? Saulus raakt in verwarring. In die zin is dit geen bekeringsverhaal van een leven zonder God naar een leven met God, zoals ons 'beking' zo vaak wordt voorgesteld in de media en in kerken. Deze ommekeer is beslissend anders. Saulus is door en door religieus, aangesteld door de top van zijn religieuze instituut, een jonge getalenteerde schriftgeleerde. Maar in dat licht dat hem ter aarde werpt, wordt zijn geloof in die 'God' juist aan het wankelen gebracht. Het hele religieuze programma, de ideologie waarvan hij de vaandeldrager was, wordt tegen de grond gewerkt. Het wordt hem afgenomen. 'Wie ben jij?' vraagt hij verbijsterd. Het is misschien wel de eerste keer dat hij een vraag stelt. In plaats van altijd maar zijn waarheden rond te toeteren. Opeens weet hij het niet meer. Wie roept mij hier bij mijn naam? Alles staat te wankelen. Dit is geen beking tot zekerweten of tot een vastomlijnd programma. Eerder een bevrijding uit dat geharnaste leven. Drie dagen lang ziet hij niets, hij eet niets en drinkt niets. Saul sterft. 'Wie ben jij?' is de enige tekst die Saulus spreekt in dit verhaal. Er komt verder geen woord over zijn lippen. Het blijkt de zoon van David te zijn die hem stilzet. 'Ik ben Jezus die jij vervolgt', zo zegt die stem. En dan: 'Sta op!' Saulus hoeft niet in het stof te blijven liggen. Hij mag opstaan. Er zijn mensen om hem heen, die hem overeind helpen. Die hem verzorgen en bij de hand nemen. Lieve mensen, in die Saul gaat het natuurlijk ook om ons, om ons verlangen om alles te houden zoals het is. Om ons, als we ons maar al te graag verschuilen achter in beton gegoten waarheden. Als we ons liever blijven ophouden in de angstige eigen bubbel, omdat we vooral bezig zijn met erkend te worden, of erbij te horen, of geen vragen te stellen bij de muren die we om ons heen hebben opgetrokken. Ook de Saulus in ons wordt aangesproken.

En daarom eindigt dit verhaal niet – eind goed al goed – met een bekeerde Saulus, maar met Ananias. Iemand uit de gemeente, een mens van de Weg, een leerling van Jezus. Je zou zeggen: iemand die van Jezus geleerd heeft om boven de hokjes uit te denken, die in de vrijheid is gezet, bevrijd van al die hokjes en oordelen. Deze Ananias krijgt ook een stem te horen. Maar Ananias is voorbereid. Hij schrikt niet van zo'n stem, hij zegt keurig zoals het een echte profeet betaamt: 'Hier ben ik, Heer'. En die Stem zegt tegen hem dat hij moet gaan naar Saulus, die blind is en aan het bidden is. En ja, dat gaat zelfs de messiaanse deugmens Ananias te ver. Naar goed joods gebruik gaat Ananias niet nederig door de knieën voor God, maar hij gaat in gesprek. Zoals Abraham dat deed om te onderhandelen over Sodom, en zoals Mozes de Heer herinnerde aan zijn beloftes. Zo antwoordt Ananias: 'Nou, ik heb wat informatie ingewonnen, maar dit is geen goed idee, Heer. Ik zal u even bijpraten, maar deze man deugt dus echt niet. Hij heeft uw gemeente vervolgd, hij heeft van alles kwaads gedaan. U bent daarboven misschien niet helemaal goed op de hoogte, maar deze man past niet echt in ons profiel, hoor.' Maar deze God, zo blijkt, deze vreemde Stem, wil het juist mét Saulus doen. Niet alleen Saulus' geharnaste geloof staat te wankelen, maar ook de zekerheden van Ananias moeten eraan geloven. 'Niet jouw hokjes en oordelen bepalen mijn barmhartigheid, Ananias! Deze grote Saulus zal de kleine Paulus zijn die mijn Naam zal brengen onder de volkeren. Die de Geest van medemenselijkheid verder zal brengen, naar alle uithoeken van de aarde.' Ananias kijkt op zijn neus. Een beetje beteuterd, zoals Jona beteuterd kijkt als Nineve niet gestraft maar gered wordt. Ook de gemeente, de ekklesia, moet bekeerd. Bekeerd om te doen wat moet gedaan: licht brengen aan geharnaste zielen als Saulus. En Ananias gaat heen, hij gaat het huis binnen en legt hem de handen op. En hij zegt: 'Saul, broeder!' Hij reikt hem de hand als iemand die het, net als hij, moet hebben van de hulp van een ander, van de onverdiende barmhartigheid van de Messias, die ons immers allen tot een broeder is. Ook Ananias heeft ontdekt dat deze God anders is dan hij dacht. Dat deze God afdaalt naar wie zich angstig verschuilen in hun harnas. Een God die zich niet op een vlag en vaandel laat afbeelden, maar ons bevrijdt van onze schuld en van ons eigen gelijk. Moge dat zo zijn.